

ÖLMƏZ TEODORA

/hekayə/

Həmişə Benqleman küçəsindən keçəndə, Akademiyanın bu yaxınlarda “Ölməzlər”siyahısına daxil etdiyi Bodo Benqlemanı xatırlayıram. Hətta Benqleman küçəsinə yolum düşməyəndə də tez-tez Bodo haqqında düşünürəm. Həmin küçə birinci nömrədən başlayıb yüz yetmiş səkkizdə qurtarır, mərkəzdəki gecə barlarının reklamları önündən keçərək şəhərin kənarındakı çəmənliyə qədər uzanır. Bu çəmənlikdə otlayan inəklər böyürə-böyürə kiminsə gəlib onları sulamağa aparacağını gözləyir...

“Bekerin ucuz mallar mağazası”, lombard da Bodonun adını daşıyan küçədə yerləşir və mən də Bodonu xatırlamaq üçün tez-tez “Bekerin ucuz mallar mağazası”na, lombarda gedirəm.

Saatımı lombarddakı piştaxtanın arxasında oturmuş məmura tərəf itələyəndə və o da gözüne zərrəbin taxaraq onu yoxlayandan sonra ikrahla “dörd mark”—deyib geri sürüşdürəndə, mənse əyilərək qəbzə qol çəkib onu təzədən geri itələyəndə, axırda da yavaş-yavaş kassaya tərəf gedib orda alacağım pulu gözləyəndə, Bodo Benqelman barədə düşünmək üçün kifayət qədər vaxtım olur. Axı bir zaman onunla bu kassanın qabağında dayanıb çox gözləmişdik..

Bodonun “Remington” markalı makinası vardı, şerlərini də həmişə dörd nüsxədə çap eləyirdi. Düz beş dəfə əbəs yerə onu lombarda qoyub, əvəzində borc pul götürmək istədik. Ancaq makina həddən artıq köhnə idi, sökülüb-dağılırdı və ona görə də lombardın rəhbərləri yola gəlmədi,.dedilər ki, qanunu poza bilmərik.Onda heç kəsin girov götürmək istəmədiyi /özü də ayda iki faiz sələmlə!/ bu makinanı düz üç nəsil –dəmir məmulatı ilə alver eləyən babası, vergi məsələləri üzrə müşavir işləyən atası və nəhayət özü, şair Bodo-tıqqıldatmışdı.

Məlum məsələdr ki, Benqləmanın xatirə-muzeyini yaradıblar. Ordakı şüşənin altında qırmızımtıl rəngli, ucu çeynək-çeynək olmuş bir qələm saxlanılır. Yanında da belə yazılıb: “Bodo Benqləman öz şerlərini bu qələmlə yazmışdır.”

Əslində, Bodo özünün beş yüz şerindən yalnız ikisini bacısının çantasından oğurladığı həmin qələmlə yazmışdı. O, şerlərinin çoxunu bənövşəyi rəngli karandaşla, bəzilərini də makina ilə yazırdı..

Sonralar vəziyyətimiz çox ağırlaşanda, həmin makinanı lap su qiymətinə- altı mark səksən pfenninqə Hayzinq adlı bir kişiye satdıq. O heç bilmədi ki, həmin makinanın dillərindən nə qədər ölməz şerlər çıxıb. Hayzinq indi Humbolt küçəsində yaşayır və köhnə şeylər alıb-satmaqla dolanır. Bodo özünün “Bayquş kimi tək qalmış çərçinin hücrəsi” adlı şerində ona əbədi bir heykəl ucaldıb.

Beləliklə, indi Bodonun xatirə-muzeyində onun öz şerlərini yazdığı makina deyil, dəstəyində bacısı Lotte Benqləmanın dişlərinin yeri qalmış bu qələm nümayiş etdirilir! Həmin qələmin vaxtilə kimə məxsus olduğunu Lotte də çoxdan unudub və tez-tez gəlib onun qarşısında dayanır, ağlayır, olmayan bir iş üçün göz yaşları axıdır. Lap dəqiq yadımdadır ki, Bodo iki kotleti, xeyli salatı, bir dənə iri, vanilinli puddinqi və iki dilim də pendiri aşırıandan sonra bacısının öz mənasız-məzmunuz inşalarını cızmaqla elədiyi həmin qələmlə “Payız dumanı çökmüş ürək”, “Ağla, ağla” adlı şerlərini birnəfəsə yazdı. Bodo ən yaxşı şerlərini, adətən, toxqarnına yaradardı və ümumiyyətlə, o da bütün dərddli adamlar kimi qarınqulu idi. Poetik yaradıcılığı səkkiz ildən çox dövrü əhatə etsə də, bacısının qələmindən on səkkizcə dəqiqə istifadə eləmişdi.

Lotte indi qardaşının poetik şöhrəti ilə öyünür. Düzdür, Hose adlı bir kişi ilə ailə qurub, ancaq yenə də özünü hər yerdə “Bodo Benqləmanın bacısı” kimi təqdim edir. Ancaq yaman əclaf qız idi. Bodo şer yazanda, gedib onu şeytanlayırdı. Çünki Benqləmanlar ailəsində şer yazmaq “lazımsız iş”, “vaxt itirmək” hesab olunurdu.

Bodonun dərdi çəkiləsi dərd deyildi. Poeziya onun ən zəif yeri idi və yazmaya bilmirdi. Yazmağa başlayanda da Lotte onu görür və görən kimi də haray-qışqırığı dəhlizi, mətbəxi başına götürürdü. Sonra da sevinə-sevinə özünü cənab Benqelmanın kabinetinə salırdı:

--Bodo yenə şer yazır!

Dəhşətli dərəcədə ciddi adam olan cənab Benqelman çığırırdı:

--O donuz haradadır? / Benqelmanlar ailəsinin lüğət tərkibində bir az qabalıq vardı! /

Sonra da "əzişdirmə" mərasimi başlayırdı. Bütün lirik şairlər kimi kövrək olan Bodonun əl-ayağını bağladıb pilləkanla aşağı sürüyür və cənab Benqelmanın istifadə etdiyi dəmir xətkəşlə döyürdülər.

Axırda Bodo gəlib öz şerlərini bizdə yazmağa başladı. İndi onun yetmişə yaxın çap olunmamış şeri məndədir. Hamısını da ondan yadigar saxlayıram. Həmin şerlərdən biri belə başlayır: "Ay satqın, sözgəzdiren Lotte.. "/ Bodo şerdə alliterasiya formasına yenilik gətirən şair hesab olunur/.

Bodo bu əzablar içində boğula-boğula, döyülə-döyülə on səkkiz yaşına çatdı və orta yetkinlik dövrünün ən gözəl çağlarına qədəm qoydu. Onu divar kağızı satan bir tacirə şeyird verdilər. Burdakı şərait Bodonun poetik məhsuldarlığının inkişafı üçün böyük zəmin yaratdı. Sərxoş tacir çox vaxt piştaxtanın altına girib yatır, Bodo da nümunə üçün qoyulmuş divar kağızlarının arxasına şer yazırdı..

Beləliklə, Bodo on doqquz yaşına çatdı və dekabr ayının birində bütün şeyirdlik dövrü üçün yığılıb qalmış əlli mark məvacibini aldı. Şerlərindən üç yüzünü seçib, üç yüz müxtəlif redaksiyaya göndərdi və heç birinə də cavab məktubunun haqqını əlavə eləmədi. Bu, ədəbiyyat aləmində hələ indiyənəcən görünməmiş bir cəsarət idi! Dörd ay keçəndən sonra iyirmi yaşın içində olan Bodo birdən-birə məşhurlaşdı.

Şerlərindən yüz əlli ikisi çap olundu və qan-tərə batan poçtalyon da hər səhər Benqelmanların evinin qarşısında öz velosipedindən düşəsi oldu.

Bodonun sonrakı gəlirini hesablamak üçün şerlərinin sayını qəzetlərin sayına vurmaq, alınan rəqəmi də qırx dəfə artırmaq lazımdır.

Ancaq heyf ki, öz şöhrətindən ikicə il ləzzət ala bildi. Axırda da gülməkdən qıc olub öldü. Bir gün mənə etiraf elədi ki, “şöhrəti adicə poçt xərci ilə də qazanmaq olar.” Sonra da pıçıltı ilə sözüne davam etdi:

--Axı mən o şerləri elə-belə, maraq üçün göndərmişdim.

Bu sözləri deyib şaqqanaq çəkdi, güldü, güldü.. və birdən də keçindi! Bu sözlər onun nəslə dediyi yeganə sözlər idi və mən də hamısını olduğu kimi gələcək nəslə çatdırıram.

Bodoya ən çox şöhrət qazandıran “Teodora haqqında nəğmələr” kitabı oldu. Kitaba hələ də tayı-bərabəri tapılmayan iki yüz odlu-alovlu məhəbbət şeri salınıb. Onun mövzusu barədə müxtəlif tənqidçilər müxtəlif ədəbi esselər yaratmış və Teodoranın kim olduğunu müəyyənləşdirməyə çalışmışlar. Hətta biri utanmaz-utanmaz onu hələ də yaşayan çağdaş bir şairə ilə eyniləşdirmiş və elə inandırıcı dəlillər gətirmişdi ki, Bodonun üzünü belə görməyən yazıq şairə çox pərt olmuş, məcburiyyət qarşısında qalaraq özünün Teodora olduğunu etiraf etmişdi. Lakin həmin qız o deyil..Dəqiq bilirəm ki, o deyil, çünki Teodoranı yaxşı tanıyıram. Onun adı Kete Barutiskidir və özü də “Bekerin ucuz mallar mağazası”ndakı altıncı piştaxtanın arxasında dayanıb, yazı ləvazimatı satır. Bodonun bütün şerləri “Bekerin ucuz mallar mağazası”ndan alınmış kağızlara yazılıb. Onunla bu piştaxtanın önündə çox dayanmışıq..Yeri gəlmişkən, Kete Barutski cazibədar qızıdır. Sarışındır, azacıq da fısıldayır. Böyük ədəbiyyatdan xəbəri yoxdur və axşamlar tramvayda həmin mağazada işləyənlər üçün güzəştli qiymətə satılan “Bekerin ucuz kitabları”nı oxuyur.

Bodonun özü də qızın hansı kitabları oxuduğunu bilirdi. Ancaq bu onun məhəbbətinə zərrə qədər də xələl gətirmirdi. Tez-tez mağazanın qarşısında durub Keteni güdür, gah yay axşamlarında, gah da payızın çiskinli günlərində onun arxasınca sürünür, yaşadığı qəsəbəyə qədər gedib çıxırdıq. Qız indi də orda qalır..

Heyf ki, Bodo çox utancaq olduğu üçün ürəyini qıza açma bilmədi. Qəlbi od tutub yansa da, məhəbbətini dilinə gətirmə bilmədi. Hətta məşhurlaşandan sonra pul sel kimi axanda da ilahələr kimi gülümsəyən, ilahələr kimi fısıldayan o qəşəng qızı-balaca Kete Buritskini görmək xatirinə alverini yenə də “Bekerin ucuz mallar mağazası”nda eləyirdi. Elə buna görə ki, “Teodora haqqında nəğmələr kitabında” “ sehrli cəh-cəhi,” “ həlim ifadəsi” tez-tez işlənmişdir..

Bodo ona tez-tez şerlə yazılmış imzasız məktublar göndərirdi. Ancaq mən-epik janrda yazan sadə adam kimi çox sadə bir təşbehlə deyə bilərəm ki, həmin məhəbbət məktublarının son mənzili Buritskinin sobası olurdu...

Hətta indinin özündə də “Bekerin ucuz mallar mağazası”na tez-tez gedirəm. Axır vaxtlar Keteni cavan bir oğlanla görürəm. Aydın məsələdir ki, o, Bodo qədər utancaq deyil. Özü də geyimindən çilingərə oxşayır...

Əlbəttə, mən də bu ədəbi mübahisələrə qoşularaq Bodonun yaratdığı “Teodora”nın Kete Barutiski olduğunu sübut eləyə bilərəm. Ancaq eləmək istəmirəm, çünki Kete ilə çilingərin səadətinə qıymıram. Yalnız hərdən həmin mağazaya gedib rəngbərəng kağızların, “Bekerin ucuz kitabları”nın arasında eşələnir, pozan axtarır, Keteyə baxır və...tarixin nəfəsini duyuram..

Alman dilindən çevirəni

Vilayət
Hacıyev.